

Göteborgspolisens rådfrågningsbyrå.

Ett försök till preventiv polisverksamhet.

Av Polismästaren ERNST FONTELL.

Det är ju ett känt faktum, att egendomsbrotten, särskilt stöld och inbrott visat en avgjord tendens till ökning år från år. Om man bortser från den tillfälliga inverkan, som lågkonjunkturer, depressionen inom näringslivet och arbetslösheten medfört ifråga om ökningen av brottsligheten, förefaller detta icke blott egendomligt utan vid ett första påseende oförklarligt. Tvärtom borde den avsevärda höjningen av den allmänna levnadsstandarden, grundad på förbättrade levnadsvillkor i olika avseenden, som ägt rum under de senare åren, verkningarna av det sista decenniets sociala lagstiftning, förminskat spritmissbruk och folkets, särskilt ungdomens allt mer ökade intresse för idrott och hårdande friluftsliv ha verkat i hög grad förminskande på brottsligheten. Varför har så icke skett, varför är brottsligheten icke på retur utan till och med ökas trots alla sociala åtgärder, vår gedigna skolundervisning, vår avsaknad av »slums», som eljest äro de utpräglade fostringsanstalterna för brottslingar, våra utomordentliga institutioner för omhändertagande av barn, vårt utvecklade fattigvårds- och understödsväsende för att nu taga några exempel?

Jag skall inte ingå på någon social- eller kriminalpolitisk utredning härom. Jag skall endast inskränka mig till att beröra en orsak, som åter och åter kommer till synes i polisrapporterna vid utredning av stölder och inbrott: Det är för lätt att stjäla. Som regel är det icke någon större svårighet att begå inbrott, och risken att bli ertappad vid själva stöldtillfället är mycket ringa. Frestelserna till brotts-

liga gärningar äro också för många. Felet till detta beklagliga förhållande torde få tillskrivas såväl polisen som allmänheten.

Den övervakning, särskilt inom städerna, som utövas av patrullerande polismän, har tyvärr år från år försvagats. Städernas befolkning har ökats, deras yttnehåll likaså, och särskilt har en betydande utflyttning till och bebyggelse av ytterområden under de senare åren ägt rum, varigenom helt nya stadsdelsområden ofta tillkommit. Polisstyrkan har av ekonomiska skäl icke kunnat ökas i motsvarande grad. En mångfald nya arbetsuppgifter ha därjämte tillagts polisen, arbetsuppgifter, som måste utföras inom bestämd tid och därför kräva personal. Så har följden blivit, att den egentliga, direkta polisbevakningen allt mer måst inskränkas, patrulleringslinjerna ha måst göras allt större och hela områden tidvis lämnas utan bevakning. Det ökade intresset för politiska och kommunala angelägenheter har medfört, att en mängd offentliga möten anordnas, vilka ofta kräva stora kommenderingar av polispersonal för ordningshållning. Även detta manskap måste erhållas på bekostnad av bevakningen i samhället och en minskning av de patrullerande konstaplarnas antal och ökning av deras patrulleringsområden blir en följd.

Den minskade polisbevakningen måste helt naturligt i sin tur medföra, att polisens möjligheter att förhindra brott och genom sin närvaro avskräcka för förövande av brottsliga handlingar avsevärt försvåras. Med andra ord möjligheten att föröva brott har avsevärt ökats genom försvagad polisbevakning.

Men en minst lika viktig anledning till den ovan berörda lättheten att föröva stölder och inbrott är att söka hos allmänheten själv: den likgiltighet och sorglöshet ifråga om skyddande av dess ägodelar, den som regel lägger i dagen.

Några exempel skall klargöra detta:

Främlingar släppas i allmänhet in i kök och tamburer

och lämnas ofta ensam där utan någon tillsyn. På detta sätt lyckades det en man, som gick omkring och sålde potatis i köken, att föröva mer än 200-talet stölder, innan han slutligen greps. Sedan han avtjänat sitt straff, återupptog han sin verksamhet och lyckades föröva en mängd stölder, trots att allmänheten varnats för hans tillvägagångssätt.

När folk går bort, händer det inte sällan, att de sätta ett anslag: Kommer tillbaka klockan så och så dags. Tjuven vet då att han ostört kan arbeta under en viss tid och begagnar sig givetvis av tillfället. I en villa hade ägaren satt upp ett anslag: »Bortrest. Besökande hänvisas till portvakten i nästa hus.» Vid det inbrott, som givetvis omedelbart blev en följd, plockade tjuvarna med sig värden för över 11.000 kronor.

En »dörrknackare» ringer på en tamburdörr: En minderårig flicka öppnar och talar om att hon är ensam hemma. Kvickt sätter mannen foten mellan dörren och karmen, tränger sig in och roffar åt sig vad han hastigt kommer över och försvinner, om han nu inte förövar än värre brott. En säkerhetskedja eller dörrhake skulle här kanske ha förhindrat brottet.

Då folk reser på sommarnöje och lämnar sina våningar, annonsera de gärna sin bortavaro genom att dra ner gardinerna, klistra tidningar för fönstren etc. Inbrottstjuven vet här, att han i allmänhet kan arbeta ostörd, sedan han ytterligare förvissat sig därom genom att ringa på dörrklockan eller kostat på sig ett par telefonsamtal till hyresgästen. Gardiner för fönstren skulle möjligen förhindrat, att tjuven fått sin uppmärksamhet riktad på den våningen. Om ringledningen under vederbörandes bortavaro kopplats till en annan bebodd våning, telefonen till telegrafverkets »förmedlingsbyrå» eller om en alarmanläggning till och med av enklaste slag uppsatts, skulle inbrottet säkerligen ha förhindrats.

Men de viktigaste underlåtenhetssynderna presteras nog

av arkitekter, byggmästare, snickare och järnhandlare.

Det är mycket vanligt, att tamburdörrarnas dörrfyllning, dörrspeglarna, äro så svaga, att de utan någon större svårighet kunna slås in eller utan större våld tryckas in, varefter dörren lätt kan öppnas, huru många patent- och andra låsar eller säkerhetsanordningar, som än finnas. Men inte nog härmed. En hel del arkitekter — eller är det byggherrarna själva? — ha excellerat i att göra tamburdörrarna av glas och ofta med mycket små rutor. Hur stor motståndskraft dylika dörrar erbjuda för en inbrotts-tjuv kan man lätt föreställa sig.

Dörrarnas gångjärn, som äro mycket vanliga angrepps-områden för inbrottsjuvar, fastsättas i allmänhet så, att en van inbrottsjuv endast behöver några få minuter att avsåga gångjärnstapparna. Ett par järn- eller ståldubbar skulle härvid effektivt kunna utestänga inbrottsjuven.

Men låskonstruktörerna äro härvid icke heller utan skuld. En mängd låsar, även dyrbara sådana, äro så enkelt konstruerade, att de knappast göra skäl för benämningen »lås». Huvudvikten har lagts på att de se pampiga och prydliga ut, och så blir resultatet att en betydande mängd låsar både till tamburdörrar och köksdörrar kunna öppnas med en huvudnyckel eller ett redskap av enklaste slag t. ex. en hårnål eller en spik.

En hel del människor äro givetvis icke tillfreds med de låsar och säkringsanordningar, som hyresvärden består, utan vända sig till järnhandlaren för att köpa ett bra lås. I allmänhet vet biträdet hos järnhandlaren föga om vilka låsar, som kunna anses dyrkfria eller åtminstone goda; oftast är ju låssorten även beroende på priset. Följden härav blir ofta, att kunden går sin väg med ett lås, som möjligen ser starkt och bra ut men som ur skyddssynpunkt är om icke värdelöst så nära därtill.

Monteringen av låsar spelar en mycket stor roll. Ett bra lås kan bli fullständigt odugligt genom att det insättes felaktigt, ja, monteringen kan t. o. m. ge inbrottsjuven

direkt anvisning på, hur han skall öppna låset med minsta möjliga besvär. Åtskilliga eljest förstklassiga låsar kunna utan svårighet öppnas med en celluloidskiva, ett visitkort eller liknande, beroende på felaktig montering. Att man bör vara försiktig t. o. m. då en ny nyckel beställes, visar ett exempel från en sydsvensk stad. En bank hade beställt en ny nyckel till låset för huvudingången. Låssmeden, som fått i uppdrag att göra nyckeln, förstörde vid filningen nyckelämnet, så att den färdiga nyckeln inte passade. I stället för att köpa ett nytt nyckelämne, tog han bort stiften ur cylinderlåset. Resultatet härav blev bland annat, att banken under två års tid hade ett lås till huvudingången, som praktiskt taget kunde öppnas med vilket verktyg som helst, som passade i låsets insticksöppning.

Underlåtenhetssynder ifråga om vidtagande av skyddsåtgärder finnas emellertid inte bara hos den »enklare» allmänheten. Mot åtskilliga statliga och kommunala inrättningar kan berättigad kritik i detta avseende framföras. Huru äro statens järnvägars och postens förvaringslokaler för värden ute på landsbygden beskaffade? Erbjudas de tillräcklig motståndskraft? Hur ofta ha vi inte sett i tidningarna, att inbrott förövats i en poststation eller järnvägsstation, där tjuvarna lekande lätt burit ut kassaskåpet eller kassaskrinet och plundrat det på dess innehåll. Regementsförråden med deras ofantliga värden äro i allmänhet lätt åtkomliga för tjuvar. Vad detta kan betyda särskilt under dessa politiskt upprörda tider kan man lätt föreställa sig.

En hel del ytterligare exempel på bristande skyddsåtgärder såväl från myndigheternas som allmänhetens sida kunde anföras, exempel som otvetydigt ådagalägga, att det är för lätt att stjäla och att därför upplysning om nödvändigheten att skydda sig själva och de värden, som vederbörande omhänderha, är av nöden.

Ur statspolitisk synpunkt är det otvivelaktigt viktigare att ett brott förhindras än att ett begånget brott utredes och den brottslige befordras till straff.

Även om denna princip — beklagligt nog — icke kommit till direkt uttryck i gällande polislager, har dock av ålder polisverksamheten i facklitteratur och polisskolor betonats såsom, förutom »repressiv och bispringande» även »preventiv». Tyvärr har hittills den preventiva verksamheten på grund av polisens ålderdomliga organisation och arbetssätt knappast kommit till synes och haft någon praktisk betydelse, om man bortser från polispatrulleringen i städerna. En radikal omläggning i detta avseende är utan tvekan en tvingande nödvändighet.

Såsom ett led i polisens förebyggande verksamhet och ett praktiskt försök att intressera allmänheten för »själv-skydd», inrättades år 1934 vid göteborgspolisen en »rådfrågningsbyrå» till förhindrande av stöld och inbrott.

Byråns arbetsuppgifter ha under de åtta år, den varit i verksamhet, icke behövt ändras. Den har till uppgift dels att hos allmänna och statliga institutioner påvisa nödvändigheten av att vidtaga lämpliga åtgärder till skyddande av de värden, dessa omhänderha, samt stå till tjänst med förslag till skyddsåtgärder, dels att intressera arkitekter, byggmästare och byggherrar att vid uppförande av bostadshus, lägenheter och förvaringsrum av olika slag vidtaga sådana åtgärder, att inbrott i görligaste mån försvåras och förhindras. Vidare meddelar byrån kostnadsfritt råd och upplysningar till allmänheten rörande ändamålsenliga säkrings- och skyddsanordningar till förhindrande av stölder och inbrott samt söker på olika sätt intressera allmänheten för »själv-skydd» och att biträda polisen i dess brottsförebyggande verksamhet. För polisen och särskilt kriminalpolisen utgör rådfrågningsbyrån därjämte en undervisnings- och utbildningsanstalt till bekämpande av stölder och inbrott.

Rådfrågningsbyrån har för närvarande såsom åskådningsmaterial praktiskt taget alla lås, som finnas i handeln. På ett närmare hundratal dörrar äro typiska lås av olika

system inmonterade, och allt material av betydelse från olika brottsplatser har här samlats för att demonstrera stöld- och inbrottstekniken, sådan den tagit sig uttryck såväl inom som utom landet. Här påvisas också de olika låssystemens och låsarnas styrka och svagheter ur dyrk- och inbrottsynpunkt. Olika slag av säkrings- och skyddsmetoder åskådliggöra för besökaren, hur man bör förfara för att skydda sig själv och sin egendom, och avskräckande exempel på underlåtenhetssynder i detta avseende i form av fotografier från brottsplatser och statistiska uppgifter tala sitt eget tydliga språk om nödvändigheten av »självskydd».

Till rådfrågningsbyrån är anknuten en anläggning av olika skyddsanordningar, som ställts till förfogande av *A.-B. L. M. Ericsson*. Här finnas alarmanordningar av de mest skilda slag, som under en följd av år vid flerfaldiga tillfällen ådagalagt sin funktionsduglighet: säkringsanordningar för kassaskåp, anordningar till skydd för banker, kontorslokaler, muséer och andra offentliga institutioner samt enkla och prishilliga anordningar för alarm i våningar och mindre bostäder. Och slutligen demonstreras här hur vilken person som helst kan få en direkt alarmering till polisen anordnad på ett enkelt och prishilligt sätt.

Hur arbetar då rådfrågningsbyrån? Givetvis gäller det i första hand att nå icke de enskilda personerna i samhället utan dem, som så att säga ha bestämmanderätten, då det gäller anskaffande av lås, byggande av hus och vidtagande av andra anordningar till säkerställande av värden. För att nå detta mål inbjudas kontinuerligt arkitekt- och ingenjörselever från Chalmerska institutet, byggmästare, tekniker från olika sammanslutningar, handelsskoleelever, husägare, fastighetsföreningar, järnhandlare och deras biträden samt föreningssammanslutningar av olika slag till föredrag och demonstrationer. Även för allmänheten är rådfrågningsbyrån dagligen öppen, varvid råd och upplysningar lämnas om olika säkringsanordningar.

Vid tiden för sommarutflyttningen göres en särskild propaganda för skyddsåtgärder ifråga om »övergivna bostäder». Allmänheten erinras genom tidningarna att vidtaga vissa åtgärder till skyddande av deras värden.

I vad mån genom rådfrågningsbyråns verksamhet stölder och inbrott förhindrats kan helt naturligt icke praktiskt påvisas annat än i undantagsfall såsom t. ex. då en inbrotts-tjuv icke kunnat fullfölja ett påbörjat inbrottsförsök på grund av alltför stora svårigheter vid »arbetet» eller, såsom anhållna stundom omtalat, de av fruktan för upptäckt inte vågat fortsätta ett påbörjat inbrottsförsök på grund av risk för upptäckt. Utan att göra sig skyldig till någon överdrift torde man emellertid kunna våga det påståendet, att åtskilliga tusen personer genom densamma kommit till insikt om nödvändigheten av att »se om sitt hus» och vidtaga åtgärder för att skydda sina ägodelar på bättre sätt än förut. En annan glädjande erfarenhet är också, att låskonstruktörer i en del fall efter anvisningar från rådfrågningsbyråns sakkunnige omkonstruerat vissa lås och gjort dem säkrare och bättre, och att byggherrarna i icke ringa utsträckning tagit fasta på anvisningar, som lämnats av polisen ifråga om skydd mot inbrott. Vid bedömande av byråns verksamhet bör man också hålla i minnet, att en tjuv som regel följer minsta motståndets lag. Försvåra arbetet för honom och öka riskerna för upptäckt, och tjuven vänder sig åt annat håll eller avstår till och med från sin föresats.

Det kan med hänsyn till erfarenheterna från rådfrågningsbyråns i Göteborg verksamhet ifrågasättas, huruvida icke liknande anordningar borde införas hos alla polismyndigheter i städerna. Kostnaderna härför äro försvinnande små, och den praktiska upplysningsverksamhet, som kan lämnas, torde säkerligen vara till stort gagn icke minst för att skapa trygghetskänsla hos en stor allmänhet.

En rådfrågningsbyrå bör emellertid icke enbart avse åtgärder till förhindrande av stöld och inbrott. Liknande

byråer böra inrättas för upplysningsverksamhet i fråga om vissa andra brott och skyddsmedel däremot, såsom vissa förfalsknings- och bedrägeribrott, confidence triesters, sol och vår¹⁾, förfalskade läkemedel. Här äro svårigheterna för en effektiv upplysningsverksamhet visserligen större men dock knappast av sådan storleksordning, att de icke borde kunna övervinnas.

---

1) ∅: Ægteskabssvindel.